

ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

1. Проблематика та основні завдання філософії історії. Специфіка історичного буття.
2. Філософія історії про спрямованість та сенс історії.
3. Проблема суб'єкта історії, її рушійних сил та факторів. Людина та історія.

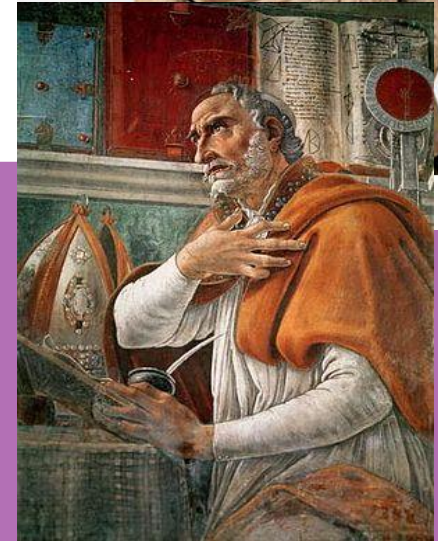
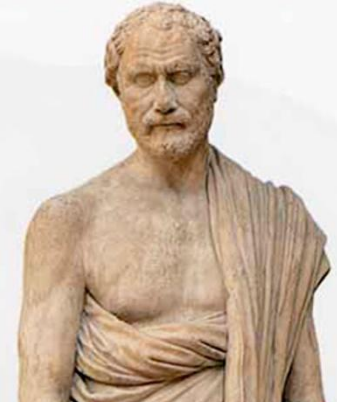
ЩО ВИВЧАЄ ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

- Це філософська дисципліна, яка спрямована на осмислення історичного процесу в цілому та аналіз методологічних проблем історичного пізнання
- Зміст та проблематика філософії історії постають історично змінними, а її кругозір значно ширший, ніж в історії, що дозволяє вести мову не тільки про минуле, але й про можливе майбутнє
- Конструкції філософії історії завжди постають ідеалізаціями, але їх якість дозволяє порівнювати з реальними історичними ситуаціями і завдяки цьому більш ясніше зрозуміти суть останніх

СТАНОВЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ІСТОРІЇ

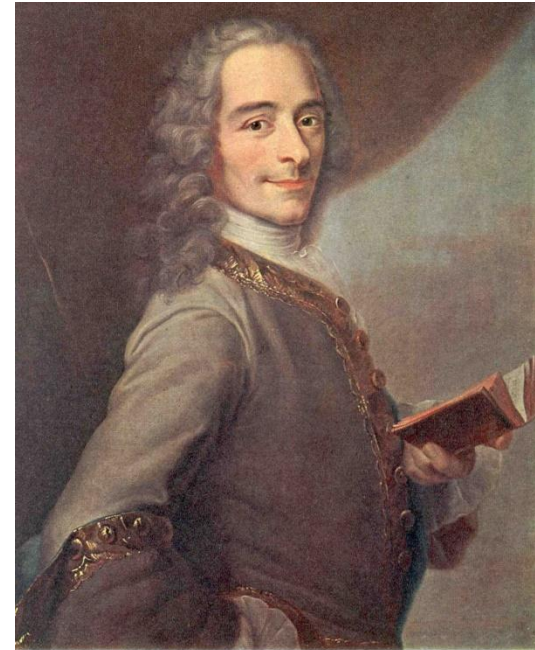
Перші зразки осмислення історичного процесу:

- Стародавній Китай – Сима Цянь (історичний процес – це коловорот)
- Античність – Полібій (історія – це коловорот 6 форм державного устрою, опирався на ідеї стоїків у тлумаченні долі, розірвати коло може тільки розумний правитель)
- Середньовіччя – Августин Аврелій[■] (історія – це процес встановлення Царства Божого, який проходить три етапи – 1 – до появи живого, 2 – від появи живого до Страшного суду, 3 – від суду до вічного Царства Божого, історія лінійний процес, світ один)

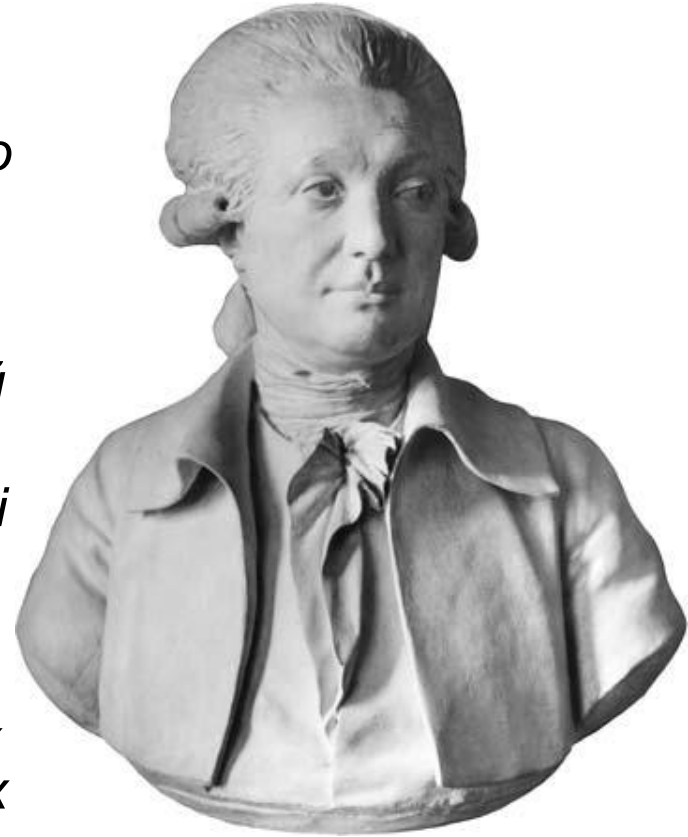
МАРІ ФРАНСУА АРУЕ ВОЛЬТЕР

- Вперше ввів термін філософія історії в науковий обіг
- Стверджував, що не Бог встановив порядок історичного процесу, а людство розвивається від безсвідомого існування до осмисленої соціальної структури, до розвиненої цивілізації
- Двигуном історичного розвитку вважав переконання, тобто боротьба між різними системами переконань визначає напрям розвитку історії, які переконання запанують у думках людей, ті й визначають хід історії

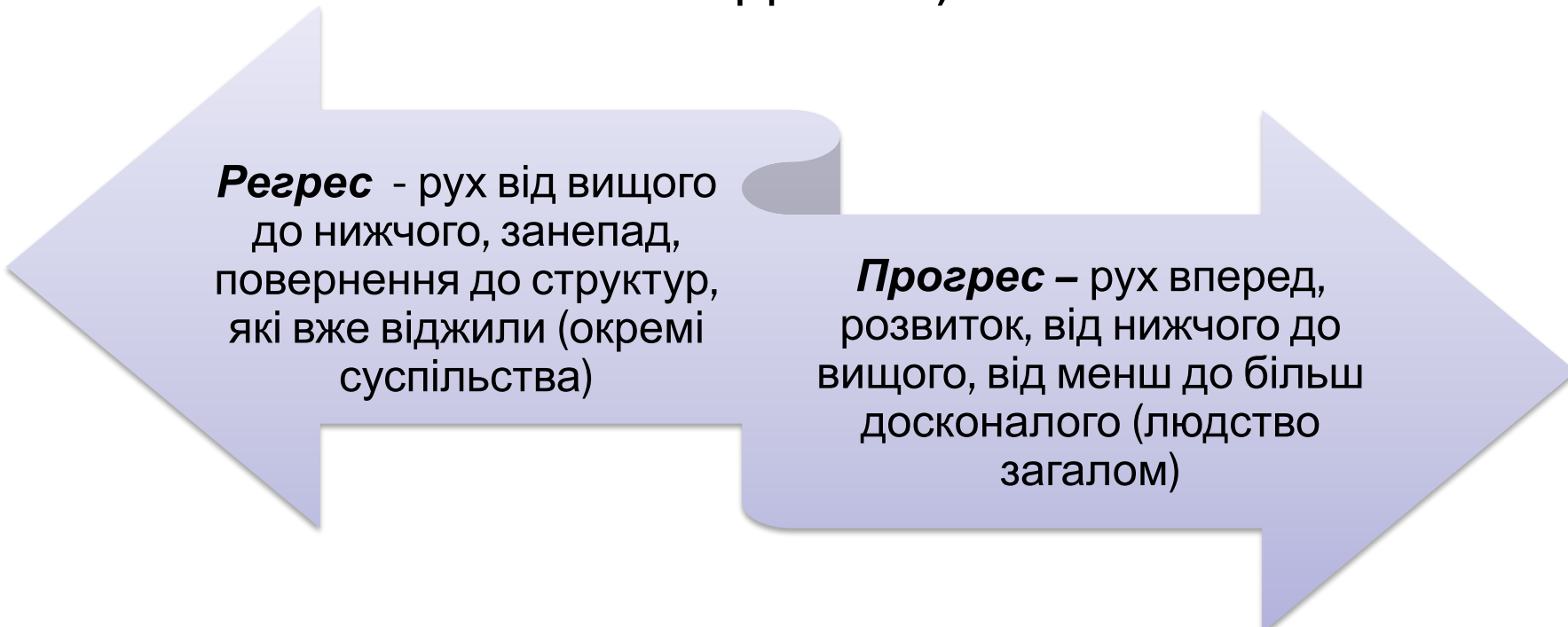

ЖАН АНТУАН КОНДОРСЕ

- Розглядав хід історії як безперервний рух вперед
- Кожна наступна історична епоха вищий рівень у порівнянні з попередньою на шляху до безкінечного прогресу
- Всього людство пройде десять етапів розвитку і десятий етап «майбутній прогрес» - це капіталістичний економічний устрій
- Історичний розвиток можливий завдяки силі і необмеженим можливостям людського розуму
- Ввів поняття прогресу – як процесу перетворення в бік вдосконалення існуючих соціальних цінностей у кількісних та якісних масштабах

ПОНЯТТЯ СУСПІЛЬНОГО ПРОГРЕСУ (Ж. А. КОНДОРСЕ)

Регрес - рух від вищого до нижчого, занепад, повернення до структур, які вже віджили (окремі суспільства)

Прогрес – рух вперед, розвиток, від нижчого до вищого, від менш до більш досконалого (людство загалом)

*Неможливо зупинити, але
можлива затримка, стагнація*

ЩО ТАКЕ ІСТОРІЯ

- Історія – це частина загального природно-космічного процесу
- Історія має свою якісну характеристику і в певних аспектах докорінно відрізняється від природно-космічних процесів
- Історія – це сфера виявлення людських якостей або можливостей людської природи

ЗАВДАННЯ ФІЛОСОФІЇ ІСТОРІЇ

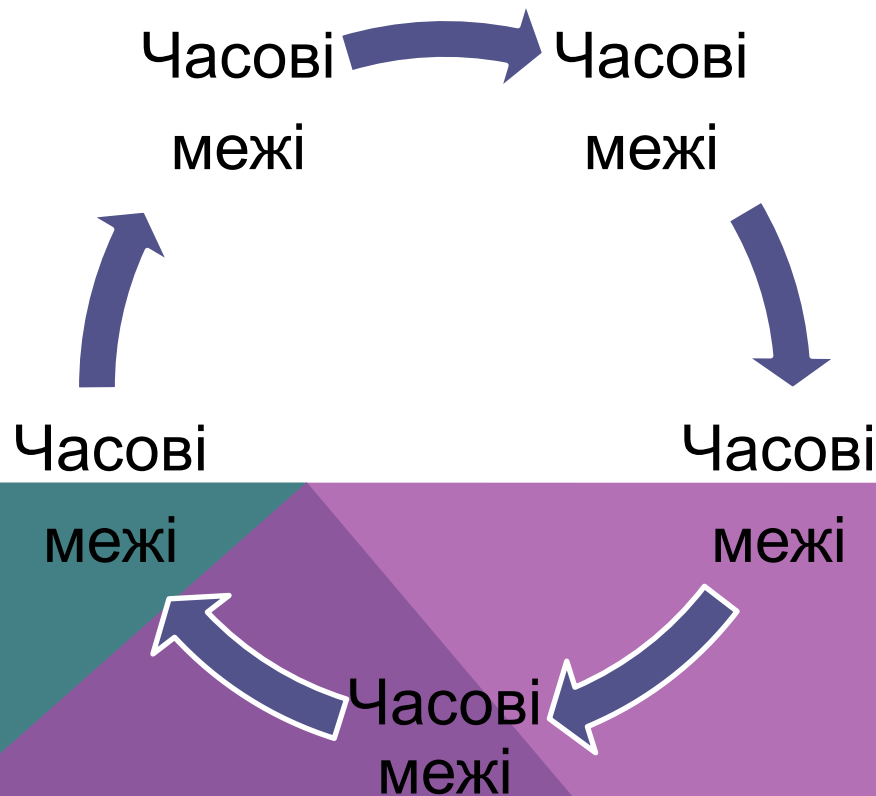
- I. **Онтологічні** – розгляд проблем історичного буття, змісту та напрямку історії, соціального прогресу, соціального детермінізму, становлення єдиного історичного простору, місця людини у світобудові, питання історичного часу;
- II. **Гносеологічні** – проблеми історичного пізнання, вивчення, аналіз, пояснення історичних фактів та подій, визначення специфіки історичного знання, пошук істини в історичному пізнанні;
- III. **Історико-філософські** – питання періодизації історичного процесу, визначення місця філософії історії серед інших суспільних наук;
- IV. **Антропологічні** – вивчає місце людини в історичному процесі, роль у цьому процесі суб'єктів історії та відповідає на питання: «Хто робить історію?»

СПРЯМОВАНІСТЬ ТА СЕНС ІСТОРІЇ

Замкнутий коловорот

постійне повернення історії на вже пройдені етапи (антична філософія): існує два варіанти без зміни рівня розвитку історичного процесу та зі зміною

ЛІНІЙНИЙ ВАРІАНТ

Історія розвивається лінійно, при цьому вона як може бути спрямована у нескінченність, без особливих змін, так і мати початок, кінець та бути незворотною

Варіант 1

Стародавній
світ

Середньовіччя

Новий час

Варіант 2

Стародавній
світ

Середньовіччя

Новий час

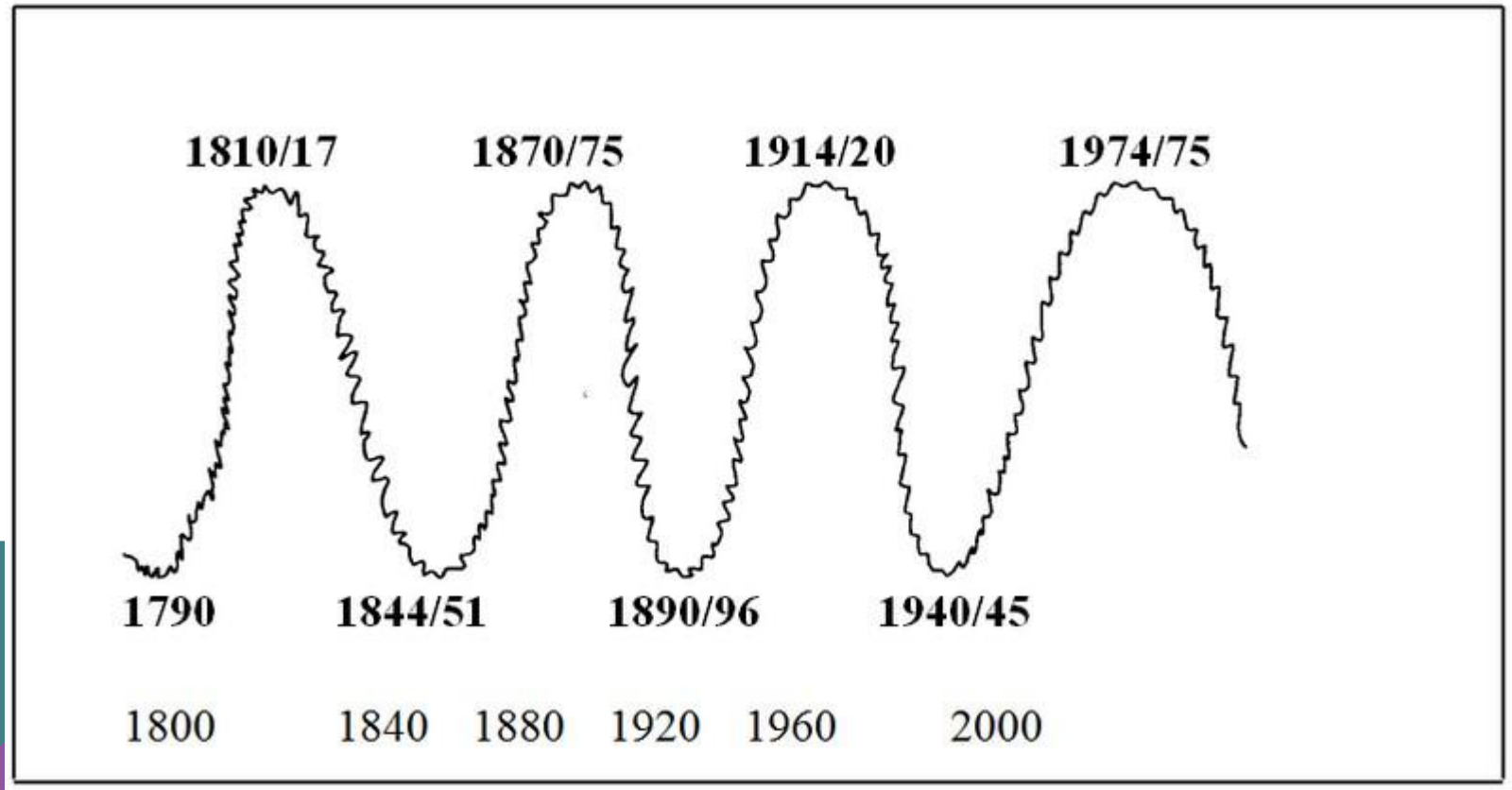
ІСТОРІЯ ЯК ПОСТІЙНИЙ ПРОГРЕС

Історичний процес постійно демонструє рух по висхідній, тобто прогресує

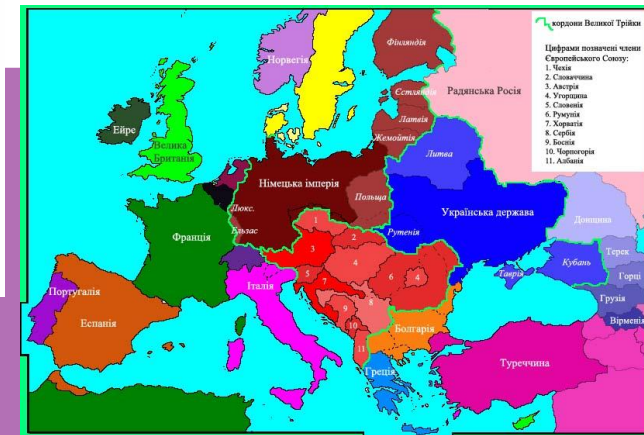
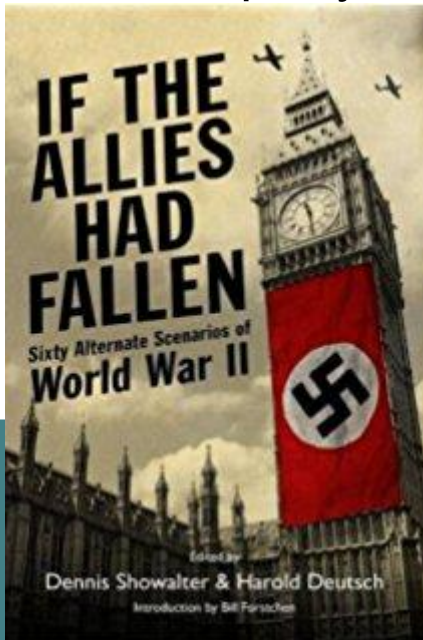
ІСТОРІЯ ЯК ВІДКРИТИЙ ЦИКЛІЧНИЙ ПРОЦЕС

Розвиток історичного процесу відбувається відповідно до певного часового темпоритму, наприклад за схемою «стан війни-миру» тощо

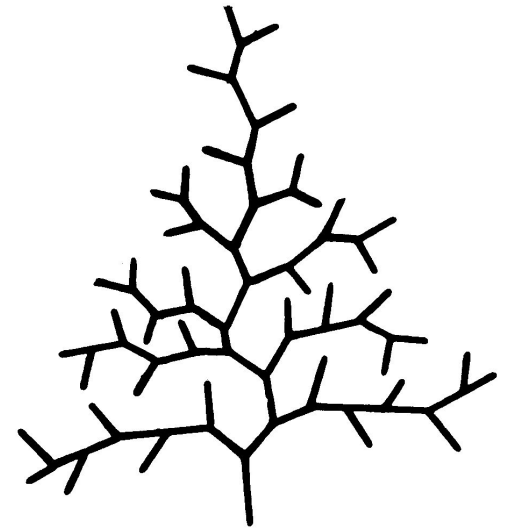
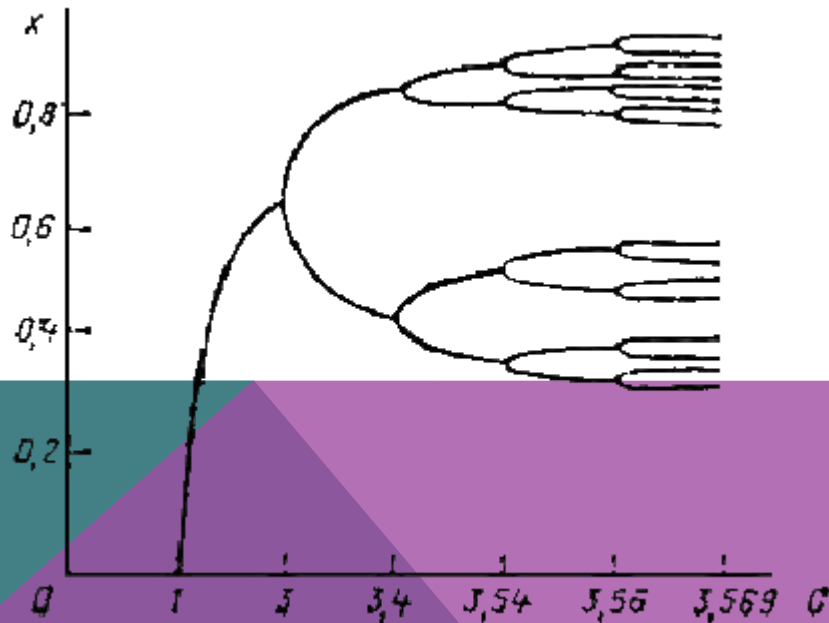
ЩО ТАКЕ АЛЬТЕРНАТИВНА ІСТОРІЯ

- Можливий сценарій розвитку минулого, який можна розглядати на підставі історичних фактів
- Сучасний теоретичний напрям в історичній науці, який намагається довести багатоваріантність історичного розвитку, не зумовленість його певним сенсом, спрямуванням чи метою

АЛЬТЕРНАТИВНИЙ РОЗВИТОК І ТОЧКА БІФУРКАЦІЇ

- В історії біфуркація – це точка розриву історичного процесу з якої починається його розгалуження, тобто виникнення альтернативних сценаріїв розвитку історії
- Біфуркація (від *лат.* bis – двічі, furca – вила)

СЕНС ІСТОРІЇ

- Основним сенсом історії вважається прогрес або її закінчення
- Закінчення історії мало б здійснюватися, як і все з чим має справу людина, але якщо розглядати людину як таку, що самоусвідомлює себе, то й історичний процес може бути безконечним або невизначено тривалим

СУБ'ЄКТ ІСТОРІЇ

- A. Особистість у єдності її загальнолюдських та індивідуально-неповторних виявлень**
- B. Можливим є колективний суб'єкт історії, наприклад народ, нація, етнос, натовп і т. д.**
- C. Особистість як суб'єкт історії виводить на інші проблеми філософії історії такі як співвідношення людини та історії**

МОТИВИ ДІЇ СУБ'ЄКТА ІСТОРІЇ

Інтереси	<i>Індивідуальні:</i> • суб'єктивні, • первинні, • вихідні
	<i>Групові, класові, стратифікаційні</i>
	<i>Національні</i>
	<i>Суспільні</i>
	<i>Загальнолюдські</i>

Природне середовище
 Форми людського спілкування
 Характер соціальних відносин
 Знання, освіта, виховання
 Людські психічні характеристики (менталітет)
 Волевиявлення та форми самоорганізації

